

industrijsko-gospodarski pregled

Uređuje: Dušan Ražem

PharmaS ulazi u Švicarsku

Jerko Jakšić, predsjednik uprave PharmaSa tvrdi: Regija nam je premala. U više navrata najavljivali smo da nam je tržište naše regije premalo za naše srednjoročne i dugoročne planove. Veseli me što je prva zemlja u koju ulazimo nakon pozicioniranja u regiji upravo Švicarska, koja ima dugu tradiciju u farmaceutskoj industriji. Iako će mnogima izgledati iznenađujuće, u Švicarskoj postoji potencijal za plasiranje naših bezreceptnih proizvoda, konkretno inovativnih robnih marki koje razvijamo u tvrtki. Nakon dodatka prehrani PharmaS PROBalansa, u ovoj godini ćemo u Hrvatskoj lansirati još pet proizvoda.

Izvor: Privredni vjesnik 3827 od 2. 5. 2014.

Prihod Ine manji za milijardu kuna

INA Grupa je u prvom tromjesečju 2014. ostvarila dobit prije opozivanja od 831 milijuna kuna i neto dobit od 241 milijuna kuna, što je smanjenje od osam posto. Prihod od prodaje smanjen je sa 5,7 na 4,7 milijardi kuna, uglavnom zbog prilagodavanja prodaje prirodnog plina razini domaće proizvodnje, sa smanjenim uvozom. Neto zaduženost je 4,7 milijardi kuna, što je 31 posto manje nego krajem prvog tromjesečja 2013. Kapitalna ulaganja su u prvom tromjesečju 2014. porasla za 72 posto te iznose 280 milijuna kuna. Većina ulaganja, oko 203 milijuna kuna, ostvarena je u istraživanju i proizvodnji, gdje je INA prvi put u posljednjih deset godina uspjela povećati proizvodnju nafte na postojećim poljima u Hrvatskoj za tri posto. Poslovanje rafinerija još uvijek je opterećeno tridesetak posto nižim prosječnim maržama, ali je poboljšana struktura prodaje s većim udjelom dizela.

Izvor: Privredni vjesnik 3827 od 14. 5. 2014.

Sve za pakiranje na jednom mjestu

Tvrtka Gec Plešće s tradicijom prerade plastičnih masa duljom od 40 godina jedna je od vodećih na našem tržištu u proizvodnji plastične ambalaže. Sjedište joj je u Plešcu, kod Čabra, uz samu granicu sa Slovenijom. Tvrtka je nastala na temeljima obrtničke radionice pokrenute još 1970. godine, kada je privatno poduzetništvo bilo rijetkost. Emil Gec je tada sa suprugom Jelenom otvorio obrt za preradu plastike i metala u kojem su izrađivali brizgane proizvode od plastike. Uskoro su svojim proizvodima opskrbljivali druga poduzeća u blizini, ali i u Sloveniji; posao se širio, proširen je asortiman na program plastičnih nožica za namještaj koje su se plasirale za drvenu industriju na području tadašnje Jugoslavije. Emil i Jelena Gec prisjećaju se kako se devedesetih, početkom rata u Hrvatskoj, smanjilo tržište i gotovo zaustavila prodaja. A oni su već imali spreman novi proizvod – vrećice za pakiranje. "Kad smo počeli s vrećicama, proizvodnja se još odvijala u garaži. Kako je rastao obujam posla, tako je 1988. izgrađeno novo postrojenje, baza sadašnjeg pogona za preradu plastike", objašnjava vlasnik Emil Gec. "Nabavljena je oprema za izradu folija te moderniji strojevi za izradu vrećica. Uvijek je postojala potreba za većim prostorom i novim tehnologijama, te su tako redovito nabavljani moderniji i brži strojevi za izradu vrećica, strojevi za tisak, linije za proizvodnju folija. Stari program se počeo napuštati i više se pažnje pridavalo specijalizaciji u proizvodnji folija i vrećica. To su i danas glavni proizvodi",

kaže direktorica Irena Gec Andlar. Tijekom godina izgrađena su još dva proizvodna pogona. Instalirano je pet linija za ekstruziju različitih kapaciteta, četiri varilice za vrećice, tri stroja za tisak, linija za regeneraciju koja omogućuje proizvodnju bez otpada štetnog za okoliš. Osnovna ideja poslovanja je, kažu u Upravi društva, kupcu ponuditi cijeli asortiman proizvoda za pakiranje. Ljubav za okoliš. Na pitanje kako je raditi u njihovu kraju, u prilično izoliranom dijelu Gorskog kotara, kažu kako je baš zato svaki oblik poduzetništva tu i više nego dobrodošao. A dodatna vrijednost je kad se poslovna aktivnost, kao njihova, odvija na ekološki i održiv način. Potvrđuje to i znak *Green Mark*, koji im je dodijeljen među prvima u Hrvatskoj. Taj certifikat svjedoči o korištenju obnovljivih izvora energije (jer dio električne energije za pogone dobivaju iz vlastite sunčeve elektrane). Njihovu plastičnu ambalažu od LDPE-a moguće je, k tome, što posto reciklirati i iznova upotrijebiti za drugi proizvod.

Izvor: Privredni vjesnik 3827 od 14. 5. 2014.

Xellia proširuje centar u Zagrebu

Danska farmaceutska tvrtka Xellia Pharmaceuticals uložila je dva milijuna dolara (oko 11,5 milijuna kuna) u proširenje svojega Centra izvrsnosti za istraživanje i razvoj proizvoda i inovacija u Zagrebu. Očekuje se da će radovi biti dovršeni u lipnju. Istraživački tim u Zagrebu ojačan je s dodatnih 18 zaposlenika.

Izvor: Privredni vjesnik 3828 od 19. 5. 2014.

JGL IZ Rijeke proizveo sto milijunti Aqua Maris

Riječka farmaceutska tvrtka JGL proizvela je sto milijunti *Aqua Maris*, koji je danas jedan od najuspješnijih hrvatskih izvoznih robnih marki. Petnaest je godina prošlo od početka proizvodnje *Aqua Maris*, a proizvod je trenutačno prisutan na tri kontinenta i u više od 30 zemalja svijeta, pri čemu izvoz čini 98 posto njegove prodaje. Sukladno podacima kuće Nicholas Hall za 2013., *Aqua Maris* je najprodavanija globalna robna marka u segmentu fizioloških otopina te otopina za nos na bazi mora s devet posto udjela na tržištu. Direktor za razvoj proizvoda JGL-a Teo Rakočević tim je povodom istaknuo da je JGL danas među 100 najvećih generičkih tvrtki u svijetu te da se po ostvarenim prihodima od 877 milijuna kuna u 2013. godini na razini Grupe nalazi na drugom mjestu u nacionalnoj farmaceutskoj industriji.

Izvoz u strukturi prodaje čini 77 posto, a u JGL-u posebno su sretni što su tijekom 2013. pribavili 204 rješenja za nove registrirane proizvode, te činjenicom da su na američkoj izložbi inovacija INPEX dobili zlatnu medalju za sustav *Aqua Maris* za ispiranje nosa obogaćen vrećicama morske soli s eteričnim uljima.

Izvor: Privredni vjesnik 3829 od 26. 5. 2014.

Hrvatska će se aktivnije uključiti u poslovanje mostarskog Aluminija

Mostarski Aluminij, najveći BiH izvoznik koji izravno i neizravno zapošljava više od 1000 radnika, još radi, ali do kada će to moći s blokiranim računima i stalnim prijetnjama o obustavi struje i si-

rovina, nitko se u BiH ne usuđuje prognozirati. Dug dobavljačima iznosio je početkom svibnja oko 220 milijuna maraka, a svakog mjeseca se, samo po osnovi kupnje koksa iz Rumunjske, povećava za 300 000 KM. Aluminij najviše duguje Elektroprivredi Hrvatske zajednice Herceg-Bosne, oko 100 milijuna KM.

O problemima Aluminija razgovarali su u Sarajevu Ivan Vrdoljak, ministar gospodarstva Hrvatske, i Nermin Nikšić, premijer Federacije BiH, a sastanku su prisustvovali i predsjednik Nadzornog odbora Aluminija Mehmed Jahić i Marko Kralj, predstavnik Hrvatske, koja u Aluminiju ima 12 posto udjela. Razgovaralo se o modalitetima rješenja problema kako ne bi došlo do obustave proizvodnje, što bi prouzročilo goleme štete za BiH, ali i za Hrvatsku. Kombinat je, naime, i glavni opskrbljivač sirovina za šibenski TLM. Kao glavni problem istaknuto je sklapanje štetnih ugovora s dobavljačima. Kad bi Aluminij sirovine kupovao po tržišnim cijenama, tvrtka bi sad bila na pozitivnoj nuli, unatoč visokoj cijeni struje i niskoj cijeni aluminija na londonskoj burzi, kažu stručni kadrovi iz tvrtke, koji također tvrde da bi se vraćanjem na nešto skuplji američki koks, umjesto nekvalitetnog rumunjskog, smanjila oštećenja na proizvodnim pogonima.

Sa sastanka je poručeno da će se Federacija BiH i Republika Hrvatska aktivnije uključiti u poslovanje Aluminija te uložiti maksimalne napore kako bi kombinat bio spašen. Vlasnici će ponajprije tražiti odgovornije ponašanje uprave i kontrolirati nabavu sirovina i energije. Prošlog je tjedna izabran i novi generalni direktor Aluminija. To je Nikica Ljubić, a mandat mu je dan na četiri godine. Ljubić je zaposlenik Aluminija od 2002. (Z. L.)

Izvor: Privredni vjesnik 3830 od 2. 6. 2014.

Industrijska proizvodnja nastavlja s godišnjim stopama rasta što je slabije od očekivanoga

Prema najnovijim podacima Državnog zavoda za statistiku (DSZ), i u travnju je industrijska proizvodnja nastavila s pozitivnim godišnjim stopama rasta. Tako je, nakon rasta od 1,5 posto godišnje u prvom tromjesečju, rast u travnju iznosio 0,6 posto (prema kalendarski prilagođenim indeksima), što je ispod očekivanja analitičara. Riječ je o usporavanju rasta u odnosu na mjesec ranije (u ožujku je industrijska proizvodnja bila viša za 0,7 posto na godišnjoj razini), dok je na mjesečnoj razini ostvaren pad od 2,8 posto.

Promatrano u razdoblju od siječnja do travnja, industrijska proizvodnja zabilježila je rast od 1,3 posto u odnosu na isto razdoblje lani. Uzimajući u obzir podjelu prema kategorijama Glavnih industrijskih grana DSZ-a, godišnji rast industrijske proizvodnje nastavlja se u kategorijama intermedijarnih proizvoda (+1,3 posto) te netrajnih proizvoda za široku potrošnju (+1,5 posto). S druge strane, proizvodnja energije nastavlja s negativnim godišnjim stopama rasta (-11,5 posto). Kapitalni proizvodi zabilježili su nakon četveromjesečnog godišnjeg pada tek blagu stopu rasta od 0,2 posto unatoč naznakama oporavka inozemne potražnje za ovim proizvodima.

Prema kategorijama Nacionalne klasifikacije djelatnosti prerađivačka industrija nastavlja niz pozitivnih godišnjih stopa rasta (+2,7 posto), što bi moglo biti posljedica iscrpljivanja zaliha u prošloj i ovoj godini te rasta izvoza. Pri tome je najsnažniji godišnji rast zabilježen u kategoriji proizvodnje gume i plastike (+23,1 posto), proizvodnje odjeće (+16,5 posto) te motornih vozila, prikolica i poluprikolica (+16,6 posto). S druge strane, sa snažnijim godišnjim stopama pada nastavlja se proizvodnja duhanskih proizvoda (-45,5 posto) te proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava (-13,1 posto). Kako predviđaju analitičari Raiffeisenbanke, industrijska proizvodnja u nastavku godine i dalje će biti pod negativnim utjecajem slabe domaće potražnje kao i nekonkurentnosti izvozne industrije. Međutim, pozitivan doprinos bi ipak mogao doći od polaganog oporavka zemalja u okruženju ali i niske baze. (RBA/PV)

Izvor: Privredni vjesnik 3830 od 2. 6. 2014.

Jerko Jakšić, PharmaS: Švicarcima otkrivamo nove lijekove

Probiotici i slični proizvodi na temelju prirodnih sastojaka traženi su među hrvatskim potrošačima. No Švicarci uopće ne troše tu vrstu lijekova, prodaja je gotovo na nuli. To nam je pokazalo istraživanje tržišta i vidjeli smo priliku da s Probalansom to tržište počnemo stvarati. Kako smo u Popovači već imali certifikate švicarskih tvrtki, što olakšava registraciju, otvara nam se prilika. S lijekovima za menopauzu je obrnuto. Tržište u Hrvatskoj gotovo da i ne postoji. Potencijal je 800 000 kupaca, ali tek treba raditi na osvještanju potrebe. A takvi se lijekovi u Švicarskoj mnogo više troše.

Izvor: Privredni vjesnik 3830 od 2. 6. 2014.

PharmaS otvara vrata znanosti

Bivši vlasnik mliječne industrije Dukat Luka Rajić prije pet je godina pokrenuo investiciju u farmaceutsku industriju PharmaS. Danas, nakon ulaganja 400 milijuna kuna, ima dvije tvornice, jednu u Popovači i drugu u Zrenjaninu, svaku kapaciteta većeg od 300 milijuna kapsula godišnje. PharmaS je isprva bio fokusiran ponajprije na proizvodnju generičkih lijekova na recept, ali posljednjih godinu dana sve se više preusmjerava na bezreceptne proizvode. Prvi vlastiti proizvod dodatak je prehrani za probavu i metabolizam PROBalans, a drugi Femipause za olakšavanje tegoba menopauze.

PharmaS danas posluje u sedam država s ukupno više od 30 milijuna stanovnika, a dosad su samo PROBalansa izvezli 50 000 kutija. Do kraja godine predsjednik uprave PharmaSa Jerko Jakšić najavljuje još pet bezreceptnih proizvoda, a dugoročni planovi uključuju jačanje suradnje sa znanstvenim ustanovama. Zbog toga je PharmaS u svom pogonu u Popovači organizirao i prvi znanstveni simpozij u suradnji s Institutom Ruđer Bošković, a Luka Rajić ne skriva koji je konačni cilj suradnje: što više proizvoda u službi izvoza. "Znanje čini razliku, stoga sam u 28 godina koliko poslujem u Hrvatskoj uvijek otvarao prostor znanosti", rekao je Rajić, kojemu je hrvatsko tržište daleko premalo s obzirom na kapacitete tvornica koje je izgradio. Volio bi, kaže, da njegov primjer otvaranja vrata znanstvenicima slijede i ostali investitori i da bude "što više Luka Rajića". Gostu simpozija predsjedniku Republike Ivi Josipoviću Rajić je predstavio i dio svoje tvornice koji je namijenio proizvodnji krvnih derivata i virusnih cjepiva, bude li uspjela njegova ambicija da preuzme Imunološki zavod u stečaju. PharmaS je ponudio preuzimanje Imunološkog zajedno s fondom Nexus, ali tek nakon dubinskog snimanja.

"PharmaS je lijepo lice Hrvatske, u vrijeme kada zemlju potresaju političke afere", rekao je Josipović, kojega posebno impresionira razvojna komponenta tvrtke. Farmaceutska industrija u Europskoj uniji zapošljava 700 000 ljudi i investira 30 milijardi eura godišnje, a ulaganja se temelje na istraživanju i razvoju, u što Hrvatska ulaže tek 0,7 posto svog bruto domaćeg proizvoda. Lako bi bilo reći da ćemo ulaganja povećati, kaže Josipović, ali u ovakvim gospodarskim uvjetima to očito može biti samo postupno. Ali nije sve u ulaganjima, dodaje on, potrebna je i fleksibilizacija obrazovnog sustava, novi školski programi i povezivanje tržišta rada i znanosti. "Trebaju djecu od najranije dobi poticati na kreativnost, uz što manje bubanja", predlaže Josipović. Na istom tragu razmišlja i Tome Antičić, ravnatelj Instituta Ruđer Bošković, koji se upitao kako bi Nikola Tesla prošao kad bi se pojavio u današnjoj Hrvatskoj. Zapeo bi, prema Antičiću, na Zakonu o radu koji koči nagrađivanje inovativnosti te na percepciji poduzetnika kao mutnih likova. Zapeo bi i na sebičnosti znanstvenika koji ne vole dijeliti laboratorije i opremu, a i osjećao bi se sve usamljenije, s obzirom na ubrzani odljev mozgova. Svim tim negativnim trendovima Antičić bi kontrirao pretvaranjem fakulteta u rasadnike ljudi za gospodarstvo, a ne ljudi za fakultete do penzije, novom vrstom vodstva i rada u znanosti, jer bez toga, zaključuje, nema smisla ni povećavati ulaganja u znanost.

Izvor: Privredni vjesnik 3831 od 9. 6. 2014.

Pliva najbolji veliki izvoznik

Dobitnik Zlatnog ključa za najboljeg velikog izvoznika u 2013. godini je farmaceutska tvrtka Pliva. Pripala joj je i nagrada za najboljeg izvoznika u SAD. Najbolja tvrtka izvoznik srednje veličina je Telegra, a među malima nagradu je osvojio Šestan-Busch. Najinovativniji izvoznik je Same Deutz-Fahr, proizvođač žetelica iz Županje, koji je rezultat ostvario odličnim radom odjela za razvoj. Najbolji prošlogodišnji izvoznici na pojedina tržišta su Ytres (Italija), Saponia (BiH), Boxmark Leather (Njemačka), AD Plastik (Slovenija), Te-pro (Austrija), Vetropack Straža (Srbija), JGL (Rusija), Mod-diz (Mađarska), Đuro Đaković Termoenergetska postrojenja (Velika Britanija), Sardina (Japan), Šerif eksport-import (Egipat), Harburg Freudenberg Belišće (Brazil) i Elektrokontakt (Turska).

Izvor: Privredni vjesnik 3831 od 9. 6. 2014.

Slovenske razvojne korelacije

Sliku tmurnog stanja u Sloveniji, s malaksanjem proizvodnje te stečajnim pomorom poduzeća i radnih mjesta, donekle rasvjetljava Novo Mesto. Grad u središtu Dolenjske poprište je dvaju velikih i za Sloveniju važnih investicijskih ciklusa. U Revozu završavaju najveći ulagački pothvat u povijesti poduzeća. Projekt Edison vrijedan 450 milijuna eura bit će završen do jeseni. Tada u Novom Mestu počinju serijske proizvodnje novog Twinga i Smarta s četiri sjedala. Na drugoj strani Novog Mesta Krka gradi pogon za proizvodnju lijekova u čvrstom obliku. Notol 2, dosad najveća investicija Krke, stajat će 200 milijuna eura. Dolenjski farmaceut gradi i novu tvornicu u Ruskoj federaciji, Krka-Rus 2 godišnjeg kapaciteta 1,8 milijardi kapsula i tableta.

Prva faza vrijedna 95 milijuna eura završena je u srpnju prošle godine. Cijeli ciklus stajat će 135 milijuna eura i njime Krka prerasta u "domaćeg" farmaceuta na velikom ruskom tržištu. U zaključnoj fazi također je i gradnja kompleksa za proizvodnju farmaceutskih komponenti u Krškom procijenjena na 85 milijuna eura. Ulagajući impulsi iz Novog Mesta imaju cijeli niz pozitivnih učinaka na užu okolinu te na ukupno slovensko gospodarstvo. Skupina Krka zapošljavala je u ožujku 10 178 radnika, od toga 52 posto u inozemstvu. Krka, nadalje, čvrsto drži prvo mjesto na ljestvici 300 vodećih slovenskih tvrtki po dobiti. Njezinih 164,6 milijuna eura dobiti i 88,8 milijuna eura srodne farmaceutske tvrtke Lek premašuju dobit koju su u zbroju ostvarili giganti u energetici – Holding slovenske elektrarne, Dravske elektrarne i Nuklearna Krško, uz pridodate velike tvrtke kao što su Telekom, Simobil, Petrol, OMV Slovenija, Droga Kolinska i Savatech Kranj.

Najznačajnija poduzeća po dobiti nisu takvima postala slučajno. U dobitaškim tvrtkama stanuje kreativnost. Lek, BSH, Krka i Danfoss, vlasnici su trećine od ukupno 457 međunarodnih patenata i patentnih prijava registriranih u 2013. godini. Koliko su važne inovacije kao supstrat za uzgoj dobiti, pokazuje analiza desetogodišnjih inovacijskih aktivnosti u Sloveniji. U tom vremenu slovenski inovatori prijavili su 4718 međunarodnih patenata. Čak trećina takvih pate-

nata (1532) imaju potpis četiriju proizvodnih tvrtki s vrha najnovije dobitaške tablice. Lek je patentni predvodnik. Dao je 768 patenata. Slijedi proizvođač malih kućanskih aparata BSH sa 403 patenata. Kreativci Krke obogatili su slovensku zbirku sa 332 patenata. Dopri nos Danfoss Trate je 29 patenata. Ta četiri poduzeća koja prednjače u patentima i inovacijama ostvarila su u prošloj poslovnoj godini 300 milijuna eura dobiti, što je 73 posto ukupne dobiti u cijelom slovenskom gospodarstvu. Uz analizu o povezanosti inovacija i dobiti valja podsjetiti na neke inozemne studije koje su pokazale da je mogućnost preživljavanja malog i srednjeg poduzeće upola veća posjeduje li tvrtka patent, a još veća je mogućnost preživljavanja ako ima u vlasništvu i jedan međunarodni patent

Izvor: Privredni vjesnik 3831 od 9. 6. 2014.

Tribina ISO Forum Croaticuma: Znete li što je "zelena kemija"?

Pokret za zaštitu okoliša temeljen na znanstvenim i ekonomskim načelima, poznat kao "zelena kemija" (*Green Chemistry*), utemeljen je 1990. godine u SAD-u, a od 1995. godine na snazi je Zakon o sprečavanju zagađenja, rekla je dr. sc. Štefica Cerjan Stefanović na Tribini ISO Forum Croaticum 3. lipnja u HGK, na kojoj se raspravljalo o zelenoj kemiji. Ona je napomenula kako je u 1995. godini pokrenut *The Presidential Green Chemistry Challenge Awards*, program s ciljem prepoznavanja i podupiranja fundamentalnih i razvojnih kemijskih industrijskih metodologija kojima se postiže prevencija onečišćivača smanjenjem izvora onečišćenja. Program zelene kemije obuhvaća promjene dosad primjenjivanih metoda i materijala u industrijskim procesima proizvodnje, a glavni je uvjet prihvaćanja toga programa ostvarenje ekonomske dobiti. Dr. sc. Marijana Jukić analizirala je zelene procese u prehrambenoj industriji. Razvoj industrijske proizvodnje u drugoj polovini 20. stoljeća donio je gospodarski razvitak – povećanje životnog standarda, ali veći dio te industrijske proizvodnje predstavljaju procesi koji obuhvaćaju fizikalno-kemijske promjene tvari, a tradicionalno su osmišljeni bez mnogo razmišljanja o proizvodnji otpada. Primjena tih procesa očitovala se u degradaciji prirode i narušavanju ekološke ravnoteže. U svijetu se godišnje proizvede 12 milijardi tona otpada, od čega je 300 milijuna tona opasni otpad. Kemijska industrija proizvede 70 posto opasnog otpada. (S.P.)

Izvor: Privredni vjesnik 3831 od 9. 6. 2014.

Uspon Leka s novim vlasnikom

U 11 godina od preuzimanja, Novartis je uložio u Lek 1,44 milijarde eura – više od polovine toga iznosa samo u razvoj. Lek je u trenutku preuzimanja imao 2400 zaposlenika koji su primali prosječnu bruto plaću 1857 eura. Danas Lek zapošljava 2900 ljudi, a prosječna bruto plaća isplaćena u travnju bila je 2707 eura.

Izvor: Privredni vjesnik 3834 od 30. 6. 2014.